

Jowett, kritisk mot eller likgiltig för. "Det finns någon som vakar över oss och vår individualitet fortlever: det är min tro och det är hela min tro."

Någon utformad politisk åskådning hade knappast Tennyson, men han berörde i många dikter, liksom i brev och samtal, de frågor som var aktuella i partistrider och parlamentarisk debatt. Mot den extrema ekonomiska liberalismen av Manchesterkolans typ hyste han ett antagligen av Carlyle inspirerat förakt, uttryckt i beteckningen "bomullsfabrikanten" för frihandelsrörelsens ledare Cobden och Bright. Han vördade monarkin, överhuset och över huvud taget överheten; med denna konservatism förenades en vag och patriarkalisk social reformvilja. Äkta indignation spåras i några verser som beskriver nöden och prostitutionen i storstäderna; svårsmält blir kombinationen av respekt för det bestående och medkänsla för de fattiga då han uppmanar slottägarna att "ett dusin gånger om året öppna sina parker för att låta folket andas". Vänskapen med Gladstone förbittrades av oro för att det liberala partiet skulle gå för långt i demokratiska reformer och rent av hamna i något slags socialism. Hur Tennyson resonerade i vardagslag framgår av ett yttrande som sonen Hallam citerar i sin biografi: "Jag har ingenting emot att England, då folket blivit mindre okunnigt och mera erfaret i självstyrelse, småningom blir en demokrati. Men våldsam, självvisk, oförnuftig demokrati skulle leda till dyrbar byråkrati och en Cromwells järnhårda styrelse." Suddigheten i detta uttalande blir än mera påfallande genom att det fälldes år 1887, några år efter den parlamentsreform som givit det stora flertalet myndiga män rösträtt.

Även Tennysons patriotism, insulär och med drag av aggressiv nationalism, påstås vara viktoria-nsk. Diktaren hyste en generell misstro mot utlänningar, och under krig och konflikter med Ryssland och Frankrike vände han som poeta laureatus sin ilska mot dessa nationer. Med en viss rätt kan man också kalla honom imperia-list. Då han förespådde en världsunion — "parliament of man, the federation of the world, when the world at last shall be one" — var det en engelskspråkig och av England ledd värld han drömde om, "a single race, a single tongue"; vid samma tid skrev Gladstone till Tennyson att enligt gjorda beräkningar de anglosaxiska folken om hundra år (1983) kunde väntas omfatta tusen miljoner människor. I Tennysons diktning fanns dock knappast någon raschauvinism eller något förhållande — i Kiplings stil — av Englands värde över de "lägre" folken. Med nationalismen kombinerades ibland en principiell välvilja mot alla folk. "That man's the best cosmopolite who loves his native country best!"

I flertalet här berörda punkter, av en rad författare åberopade som bevis på Tennysons viktoria-nism, är det i själva verket tvi-velaktigt om Tennyson represen-terade någon utbredd och solid opinion, om man med något fog kan tala om en speciellt vikto-riansk hållning. Det är lätt att visa att framstående viktorianer hade helt andra åsikter än Ten-nyson och att betydande politis-ka riktningar företrädde helt and- ra syften än de av skalden be- sjungna. Frihandelsläran var nära nog en allmänt godtagen dogm un- der Tennysons tid, en radikal so- cialreformism framträdde med Dilke och Joseph Chamberlain. Tennyson var vida mera politiskt konservativ än Gladstone i den- nes senare skede, för att nämna ett par exempel bland många. Åt- skilliga kritiker och historiker är medvetna om dessa svårigheter och söker hävda Tennysons repres- entativitet på mera subtila och svårkritiserade grunder. Det sägs att Tennyson personifierade "den viktorianska kompromissen"; vad menas därmed, om inte att Ten-nysons uttalanden i tidens frågor var oklara och famlande, att han högstämt förkunnade en förtrös- tan utan bestämdhet eller för- vissning?

Skildrarna av den viktorianska tidsåldern betonar med all rätt de våldiga förändringarna i eko- nomi, politik och betraktelsesätt under detta långa skede, men det- ta konstaterande går inte ihop med tanken på "viktoria-nism", på att drottningens regeringstid skul- le ha bildat en enhetlig epok med enhetliga människor. Den vikto- rianska tiden var, skrev Tenny- son klokt, en "övergångstid" lik- som alla andra tider — litet mer än andra, tillade han försiktigtvis. Viktorianismen är en myt som äntligen borde vara mogen för av- skrivning, och fantasierna om den "idealtypiske" Tennyson är en god illustration till mytens seghet och orimlighet.

Bäst framgår detta kanske av det senaste försöket i genren. Va- lerie Pitt förklarar i "Tennyson Laureate" att viktorianismen var en kultur i upplösning, att den saknade fasta och allmänna vär- deringar och en central tradition, att det utmärkande för den var ett slags schizofreni, att alla ty- piska viktorianer därför var sär- präglade och excentriker — allt- så var Tennyson en "riktig" vik- torian. Dessa galenskaper är en värdig avslutning på legendbild- ningen om Tennyson och vikto- rianismen.

En tidigare artikel av Herbert Tingsten om "Årkviktorianen Ten- nyson" var införd den 23 juni.

David Garnetts minnen

FÖR FYRTIO AR sedan var David Garnett i mångas ögon ett stort löfte i engelsk litteratur, sär- skilt genom den subtila och gra- ciosa skildringen av en till räv förvandlad dam, "Lady into Fox", som Olof Lagercrantz nyligen be- rättade om i Dagens Nyheter. Garnett har, ehuru främst för- läggare och kritiker, fortsatt att skriva romaner, men utan att ska- pa något betydande. Han skriver historietter i en lätt ironisk stil — med kyligt och öppet teckna- de erotiska förvecklingar, som hu- vudsakligt tema — men man sak- nar originalitet och temperament i dessa problemlösa pastischer med mönster i 1700-talets un- dershållningslitteratur. I litteratur- historiska översikter nämns han numera blott med några vänliga ord.

Till det bästa Garnett skrivit hör memoarerna utgivna under samlingstiteln "The Golden Echo". Nu har, efter sju års uppehåll, tredje delen av memoarsviten ut- kommit, *The Familiar Faces* (Chat- to and Windus, 30 shilling), gällan- de tiden omkring 1923–1940. Med ovanlig och enligt min smak stundom skamlös uppriktighet be- rättar Garnett om vänner, äkten-

skap och kärleksförbindelser. Till stor del beror memoarernas in- tresse på att författaren tillhörde Bloomsburykretsen och i övrigt vara nära bekant med en rad rykt- bara konstnärer och diktare. Man får här en närbild av Blooms- bury som inte såsom flertalet böcker om gruppen går för långt i vördnad och korrekthet; Gar- nett är på en gång hänsynslös, respektlös och ömsint då han skr- iver om de gamla vännerna från 20-talet, Lytton Strachey, Virginia Woolf, John Maynard Keynes, Roger Fry. Med särskild värme beskrivs Keynes, av vännerna ibland misstänkt för karriärism och snobberi (bland annat för att han åt med så aristokratisk värds- löshet), och Lytton Strachey. Att Strachey dog redan i femtiårs- åldern 1932 (Garnett skriver av misstag 1931) påstås ha varit en nationell tragedi; han skulle un- der Hitlertiden och andra världs- kriget ha blivit toleransens och förnuftets talesman med större kraft att övertyga än Bert- rand Russell och E.M. Forster. Det synes, hur högt man än sätter Strachey, vara ett väl världsamt antagande.

HERBERT TINGSTEN